

Ladislav Dvořáček 100 – a co vlastně sbíral

Už jen pár dní zbývá do příchodu roku 2023, v němž si připomeneme několik významných kulatých výročí. V tomhle článku bych chtěl s předstihem vzpomenout dvě, k jednomu se dostaneme za chvíli a druhé je vyjádřeno v titulku – od narození našeho v mezinárodním měřítku nejúspěšnějšího filatelistického funkcionáře Ladislava Dvořáčka uplyne v nadcházejícím roce rovných sto let!

FRANTIŠEK BENEŠ

Znal jsem ho osobně a před čtvrt stoletím jsem k jeho pětasedmdesátinám ve Filatelii otiskl rozsáhlý třídičný životopisný článek¹⁾, takže teď úvodem jen stručná vzpomínka. Poznal jsem ho už jako kluk, i když výraz „poznal“ je třeba brát doslova – bylo to před dobrými pětapadesáti lety, kdy jsem s tatínkem chodil na filatelistickou burzu v ÚDA – Ústředním domě armády – na dnešním Vítězném náměstí v Dejvicích. Poznal jsem ho tam tedy já, zapálený člen kroužku mladých filatelistů, ale pochybuju, že by si mě v chumlu kluků měnících si známky pod pódiem tehdy povšiml. Protože jsme bydleli ve stejné čtvrti, občas jsem ho vídal jak rázným krokem spěchá na tramvajovou zastávku, jeho typický účes nešlo ani v davu lidí přehlédnout. Původně byl důstojníkem, stejně jako můj tatínek a stejně jako vedoucí mého kroužku mladých filatelistů Antonín Oktábec, Dvořáčkův kolega ve vedení svazu. Ale v době, kdy jsem si ho poprvé povšiml, už LD uniformu nenosil, pracoval ve Státní plánovací komisi.

V roce 1965 byl zvolen předsedou nově ustaveného Svazu československých filatelistů a tuto funkci pak vykonával bezmála čtvrt století. V roce 1967 byl zvolen členem výkonného výboru Mezinárodní filatelistické federace FIP, o čtyři roky později jejím místopředsedou a v roce 1980 dokonce předsedou. To bylo v dobách železné opony nebyvalé, aby někdo z východního bloku stanul v čele mezinárodní organizace, v níž neměla převahu prosovětská orientace, a svědčí to o respektu, který LD jako odborník, funkcionář a člověk požíval u svých kolegů i ze západní části světa.

V roce 1983 Vladimír Kovářik, známý tvůrce našich známek, věnoval Ladislavu Dvořáčkovi k 60. narozeninám návrh známky koncipovaný v duchu emise Tradice čs. známkové tvorby (označil ji jako Den československé filatelie).

V listopadu 1989 však čas trhnul oponou a z prvního muže naší i světové filatelie se stala soukromá osoba – důchodce. Filatelii ale neopustil, dál jezdil po světě na výstavy jako juryman, jako emeritní prezident FIP se účastnil mnoha jednání a zasedání, a jak jsem měl příležitost se přesvědčit, požíval při tom úctu a vážnost.

Nadále působil jako znalec, i když jen v podobě konzultací, a byl dlouholetým členem Mezinárodní asociace filatelistických znalců (AIEP).

K tomu se váže moje osobní vzpomínka. Už od poloviny osmdesátých let jsem byl v oboru filatelie znalcem Pofisu i znalcem soudním, ale dlouho jsem se marně ucházel o členství v Komisi expertů SČF. Tehdejší členové jejího vedení ke svému postavení totiž přistupovali ochránářským, doslova cechovním způsobem, kdy si prestiž a hlavně příjmy za ověřování známek chtěli uchovat pro sebe, a tak všemožně bránili vstupu dalších zájemců o tuto činnost. Důsledkem této uzavřenosti a nesdílení poznatků byl velký počet znaleckých chyb, na něž se přišlo až po letech, což nakonec před bezmála dvěma desetiletími vedlo ke zrušení Komise expertů a ustavení nové Komise znalců SČF, do níž ti prokazatelně hojně chybující experti už nebyli jmenováni. Tuto novou situaci bylo třeba představit i v zahraničí, kde se stále častěji vyskytovaly stížnosti na nesprávně vystavené atesty bývalých českých znalců. A tady pomohl Ladislav Dvořáček, který o zrušení Komise expertů a ustavení nové Komise znalců SČF informoval vedení AIEP.

A nejen to, v roce 2004 podpořil mou přihlášku do této asociace a dokonce se mnou osobně jel do italského Merana, na její jubilejní zasedání, kde mě spolu se slavným srbským znalcem Veličkovičem a neméně slavným švýcarským znalcem Mikulským (s tím jsem se dobře znal, a dokonce mě několikrát navštívil v Praze) doporučili za člena, za kterého jsem tu byl přijat. Zasedání bylo tehdy obzvlášť slavnostní, protože se konalo k 50. výročí založení AIEP, k němuž došlo v roce 1954 právě v Meranu. Program byl tedy několikadenní a v jeho průběhu jsem měl příležitost vidět, jak srdečně vztahy mají s LD ostatní účastníci-znalci a jaký respekt mezi nimi požívá.

V následujících letech mi LD mnohokrát pomohl radou, když jsem ji potřeboval při psaní článků do Filatelie, a myslím, že ho vždycky potěšilo, když jsem mu o ni zavolal. Když pak před sedmi lety ve svých dvaadvadesáti letech zemřel, otiskl jsem na něj ve F2/15 vzpomínku.

I když jsem nebyl jeho vrstevníkem (1923 vs. 1955) a kromě filatelie jsem nesdílel jeho další zájmy (od mládí byl zdatným mariášníkem a říkalo se, že ho hned tak každý nedokáže přepít), měl mě zjevně rád, což se projevilo i v přání, aby mi jeho rodina – až tu jednou nebude – svěřila zpracování a rozprodej jeho obsáhlé filatelistické pozůstalosti.

¹⁾ Filatelie číslo 6-8/1998, ke stažení na www.filaso.cz nebo na www.frantisekbenes.cz (tady do vyhledávání stačí zadat výraz Ladislav Dvořáček).

A tady se dostáváme k druhé části titulků. U skoro každého jiného filatelisty bych totiž použil výraz „sbírky“, u LD však o sbírku ve smyslu, jak je to obvykle chápáno, nešlo. Když jsem postupně ty desítky a desítky zásobníků probíral, uvědomil jsem si, že LD vlastně tradičním sběratelem nebyl, že u něj nepřevažovaly geny dávných předků sběračů, že se u něj neprojevovala nutková potřeba něco vlastnit, a všechno, co nashromáždil, mu sloužilo k jinému účelu – chtěl to prostudovat a porozumět tomu. Už při psaní onoho dávného životopisného článku jsem pochopil, že LD je svým založením technokrat, systematik, což se v jeho filatelistické činnosti projevilo tím, že si už na jejím počátku obstaral velký počet zásobníků, v nichž vyhradil jednu řádku pro každou známku oblasti, která ho zajímala – šlo o klasiku celého světa – a pak do nich celý život postupně, jak je získával, tyhle známky zastrkoval, čisté, razítkované, v nejrůznější jakosti, třeba i hodně poškozené, aby tak měl kam sáhnout, když něco potřeboval prostudovat nebo posoudit. To byl jediný „sběratelský“ plán, který jsem při zpracování jeho pozůstalosti rozpoznal, plán na hony vzdálený tomu, jak ke svým známkám přistupují jiní filatelisté. To mi potvrdila i dcera LD, která mi při přípravě dnešního článku řekla: „Tatínek se mnohokrát zmínil, že nepotřebuje mít jakoukoli sbírku, nejde mu o hodnotu a cenu známek, stačí mu je vidět a prostudovat.“

A to je přístup, který je mi blízký, ani já totiž nejsem sběratelem v pravém slova smyslu, nesnažím se o budování co nejkompletnější sbírky, známky mě zajímají z jiného důvodu, jako předmět obchodu a studia, jako příběh, jako téma pro tvorbu článků, katalogů a monografií. Nebylo to tak odjakživa, jako kluk jsem zpočátku sběratelem byl. Ale na ten skutečný sběratelský zápal si dnes už vzpomínám vlastně jen v jediné situaci – jako žák druhé třídy nesu v tašce na zádech vedle učebnic i velký zásobník koupený v papírnictví, a cestou do školy si brzo ráno ještě na chvíli sednu na lavičku nedaleko našeho domu, abych si mohl znovu prohlédnout svou dětskou sbírku květin (speciálně jsem sbíral růže), a z nich pak obzvlášť zálibně čtvercovou maďarskou známku z roku 1959, jejíž obraz byl postavený na roh; to byla tehdy pycha mé sbírky. Dodnes cítím, s jak těžkým srdcem jsem ten zásobník zase zavřel a pokračoval v cestě na vyučování. Za čas jsem ale zjistil, že známky se jenom klukovsky nevyměňují kus za kus, že se s nimi živě obchoduje na burzách, nejdřív na už zmíněné klubové v ÚDA, pak ve smečkách, na Žižkově, U Nováků, v Kotvě i jinde, v Praze tehdy byla burza snad každý den, a že to pro mě může být dobré přilepšení ke kapesnému.

Obchod se známkami byl fajn, nejen kvůli výdělku, ale i proto, že mi jich díky němu procházelo rukama velké množství, a já se o nich chtěl něco dozvědět. Tenhle můj zájem byl sympatický starším sběratelům

a obchodníkům, kteří zvědavému klukovi ochotně poradili, takže se mi dařilo do filatelie vnikat stále hlouběji, a neopustil jsem ji ani v dospělosti, až se mi nakonec před bezmála čtyřiceti lety stala povoláním.

A i když si od toho už zmíněného sběratelského pudu stále držím odstup, přece jen jsou věci, které mám raději než ostatní, nenechávám je proudit kolem mě a vlastně si z nich dělám jakousi sbírku. Především jde o srovnávací materiál, který jako znalec potřebuji ke své práci, a pak jsou to upomínky na naše předchůdce v tomto oboru, na staré znalce. Mám tedy historický mikroskop, k němuž se váže legenda, že patřil Jaroslavu Lešetickému, mám neobvykle silnou lupu s měřítkem na setiny milimetru (což je v našem oboru vlastně nesmysl) z pozůstalosti Rudolfa Gilberta, srovnávací šablony po Janu Mrňákově, obsáhlý soubor padělků po autorech publikace Padělky čs. známek z roku 1963 Karáskovi, Kvasničkovi a Paulíčkovi, a mám i upomínky na některé další znalce. Po Ladislavu Dvořáčkovi mi stojí na stole krásný binokulární mikroskop Nikon, který sice používám jen zřídka, ale mám ho rád pro jeho jednoduchost a možnost prohlížet jím v denním světle známky nakloněné v různém úhlu.

Až donedávna jsem si myslel, že Ladislav Dvořáček viděl věci stejně, nebo velmi podobně, a teprve když jsem se chystal připomenout článkem blízkí se sté výročí jeho narození, jsem zjistil, že to bylo jinak. V souvislosti s přípravou článku jsem totiž ve skladu Profilu vyhledal krabici s materiály, které se k němu vážou, a mezi nimi našel soubor, na který jsem už skoro zapomněl. Koupil jsem ho v jedné z aukcí Profil, kde se rozprodávala pozůstalost LD, a šlo o větší množství dopisů se známkami z aršíků Kde domov můj? 1934 a soubor jednotlivých známek z nich. Celé aršíky a dopisy s nimi se tehdy dobře prodaly, ale o tuhle „partii“, která byla vyvolána za dost vysokou cenu, nikdo neprojevil větší zájem, a tak jsem ji nakonec vydražil já. Nejspíš k tomu malému zájmu přispěla skutečnost, že všechny ty známky a dopisy měly vzadu výrazné poznamky tužkou, což se většině sběratelů asi nelíbilo.²⁾

Když jsem si ty materiály rozložil na stole a začal je podrobně prohlížet, uvědomil jsem si, že jsou složený a uspořádaný jinak, než zbytek pozůstalosti LD. Šlo totiž o rekonstrukce tiskových desek obou aršíků složené z jednotlivých známek, a to v obou formátech – širokém a úzkém –, což představuje 2x (2x15) polí, celkem tedy 60, navíc v odstínech barvy, a zvlášť sestavené neupotřebené a zvlášť razítkované. A vedle toho stejná rekonstrukce i na dopisech! Najednou bylo jasné, že tady už nejde o pouhý srovnávací materiál, k tomu by přece stačilo mít oba aršíky, tady šlo jednoznačně o sbírání! Ano, tohle tedy v té rozsáhlé množině materiálů, které LD za život nashromáždil jako srovnávací materiál znalce, představovalo ostrůvek sběratelského zájmu. Až mě trochu dojalo, že si pro tenhle kousek sběratelského srdce vybral tak vlastenecké téma, jakým je píseň z Tylovy hry Fildovačka aneb Žádný hněv a žádná rvačka, jejíž první

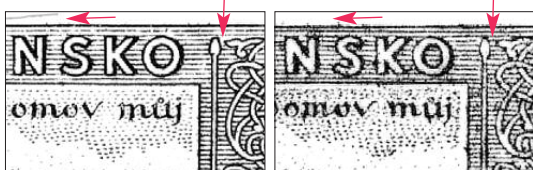
²⁾ Ty poznámky přitom byly provedeny jen velmi lehce měkkou tužkou, takže stačil jeden, dva tahy měkkou modrou gumou (KooH-i-noor pro rýsování) a byly pryč.

sloka se před třiceti lety (zákonem ze dne 17. prosince 1992 – a to je to druhé výročí zmíněné v úvodu) stala hymnou nově vzniklé České republiky.

S takovým přístupem studijního sbírání aršíkové emise jsem se dosud nesetkal, nejspíš i proto, že identifikace jednotlivých polí desek obou hodnot vypadá hodně složitě. Když jsem se ale probíral materiály LD, zjistil jsem, že to tak není! Že nám jenom scházelo jednoduchý a hlavně dostupný návod, jak na to.³⁾ A tak jsem se rozhodl takový návod zpracovat a předložit čtenářům Filatelie. Možná pak tahle neprávem opomíjená emise (mám na mysli jednotlivé známky, které lze koupit poměrně lacino, na rozdíl od aršíků, které jsou naopak velmi populární, a proto i patřičně drahé) někoho zaujme a pomůže mu sestavit si z dostupných známek zajímavý soubor – třeba i rekonstrukci celých aršíků! Současně jde i o připomínku stého výročí narození Ladislava Dvořáčka, který mě i sedm let po svém skonu vlastně inspiroval k napsání tohoto článku.

Jak tedy postupovat? Už jsme řekli, že aršíky KDM? 1934 byly tištěny jednou deskou pro každou hodnotu. Každý aršík obsahuje 15 známek, které sice na první pohled vypadají stejně, ale při podrobnější prohlídce zjistíme, že se vzájemně liší postavením záměrně i nezáměrně vzniklých bodů v barvě známky, z nichž ty první jsou tzv. pomocné rozměrovací a druhé jsou vlastně drobné deskové vady. V publikaci Padělky čs. známek (1963) jsou tyto body zmíněny jako pomůcka k rozeznání pravých známek a aršíků od padělků, my ale takový postup nepotřebujeme, protože všechny dosud známé padělky můžeme rozpoznat podle jiného rozlišovacího znaku – nepřerušené linky v pravém horním ornamentu.⁴⁾

pravé známky

u 1 i 2 Kč linka přerušená,
u 2 Kč čárka nad N

padělky

u 1 i 2 Kč linka nepřerušená,
u 2 Kč bez čárky nad N

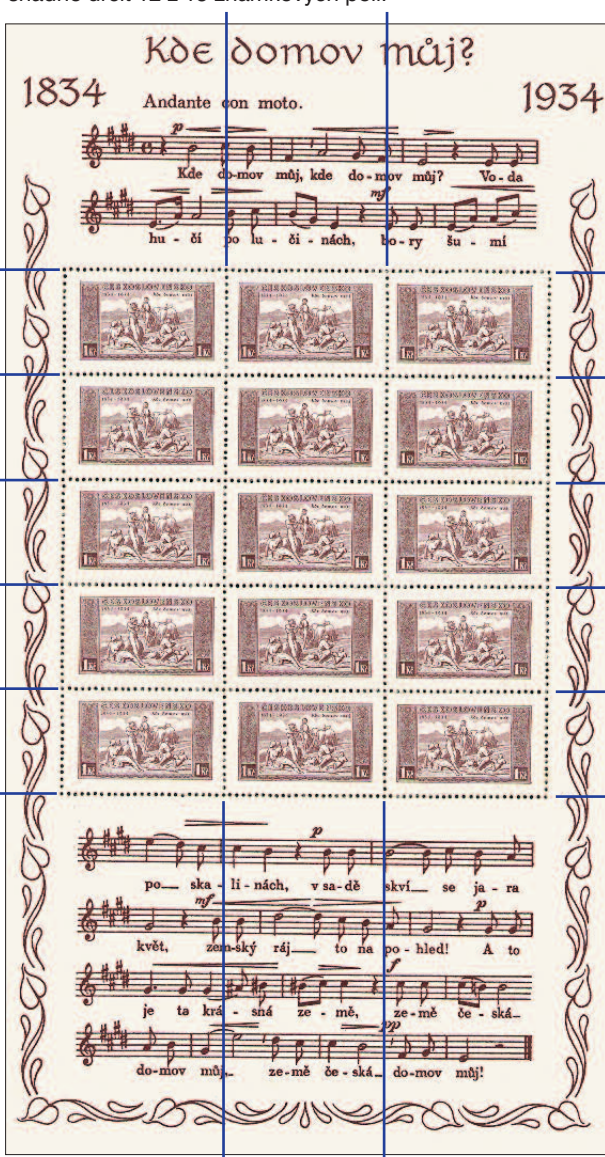
Body nám ale poslouží k rozpoznání pole, z něž zkoumaná známka pochází, takže se můžeme pokusit sestavit rekonstrukci celého aršíku.

Je jasné, že se vyskytnou případy, kdy se jimi ani řídit nebudeme muset, a to u známek s okraji aršíku, které snadno identifikujeme podle tisku na okraji. Nejjednodušší je to u rohových známek a pak u známek s okrajem horním nebo dolním. S trochou soustředění však snadno určíme i pole u známek s okrajem levým nebo pravým – každý má jinou kresbu.

³⁾ Identifikaci polí lze provést pomocí rozměrovacích bodů, které se nacházejí v různých polohách. Takové schéma bylo zveřejněno v publikaci Padělky čs. známek (1963) a odkazuje na ně Monografie čs. známek, 3. díl. Pro praktické použití je však nedokonalé a nedostatečné.

⁴⁾ Samozřejmě je třeba dát pozor, zda část linky není vyškrábnuta, proto je třeba v tomto místě ve zvětšení zkontrolovat neporušenost povrchu papíru.

Okraje aršíků jsou u obou hodnot stejné a z obrázku vidíme, že pokud mají známky okraj/e, můžeme snadno určit 12 z 15 známkových polí.

Detail potištěné části aršíku s názorným vyznačením kresby přiléhající k jednotlivým krajovým známкам.

Složitější je to u známek bez okraje, i tady si ale víme rady. Zkoumanou známku pozorně prohlédneme silnější lupou, soustředíme se při tom na vnější obvod rámečku její kresby. Identifikační znaky obou hodnot se vzájemně liší, proto je probereme postupně.

Napřed se zaměříme na levý horní roh zkoumané známky, což nám pomůže zjistit, zda pochází z levého sloupce. Pokud zde rozpoznávací znak nenalezneme, u hodnoty 1 Kč se zaměříme na pravý horní roh, kde mají rozpoznávací znak známky z pravého sloupce. A tak postupujeme dále. Podrobněji jsou tyto a další znaky vyobrazeny a popsány na následující dvoustraně.

Při identifikaci jednotlivých známek bez okraje aršíku postupujeme vylučovacím způsobem - napřed hledáme nejvýraznější znaky a pak ty „podružnější“.

U **hodnoty 1 Kč** snadno rozpoznáme kusy pocházející z levého (ZP 1, 4, 7, 10 a 13) a pravého (ZP 3, 6, 9, 12 a 15) sloupce – počítáno odshora první čtyři „levé“ mají vždy v levém horním rohu charakteristickou tečku nebo tečky, první čtyři „pravé“ je mají vždy v pravém horním rohu; levá i pravá dolní známka nese v levém resp. pravém horním rohu vodorovnou rysku.

U středního sloupce jednoduše poznáme jen tři známky – horní (ZP 2), která má v levém horním rohu šikmo 3 tečky, dolní (ZP 14), která má bod na vnější straně levého rámečku, a druhou odspodu (ZP 14), u níž bod leží přesně uprostřed linky.

Složitější je to u zbylých dvou polí (ZP 5 a 8), u nichž bod přiléhá k levé lince rámečku zevnitř a rozpoznat je můžeme hlavně podle nepatrných teček nacházejících se u ZP 5 vlevo nahoře a u ZP 8 vlevo dole (další drobné body mohou zaniknout v perforaci).

U hodnoty 2 Kč snadno rozpoznáme kusy pocházející z levého sloupce (ZP 1, 4, 7, 10 a 13), první čtyři mají v levém horním rohu charakteristickou tečku nebo tečky, dolní známka má v levém horním rohu vodorovnou rysku.

U známek z pravého sloupce snadno poznáme horní (ZP 3), která jako jediná má tečku v obou horních rozích, druhou shora (ZP 6), která má na horním okraji „apostrof“ za koncem názvu státu, předposlední (ZP 12), která má tečku vpravo dole u rámečku, a dolní (ZP 15), která

má vodorovnou rysku v pravém dolním rohu. Těžší je to u zbývajících prostředních (ZP 9), kterou poznáme podle bodu ležícího vedle levého rámečku, ale nemá další znaky vyskytující se u polí se stejným bodem.

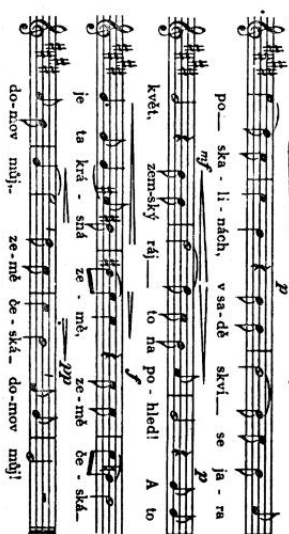
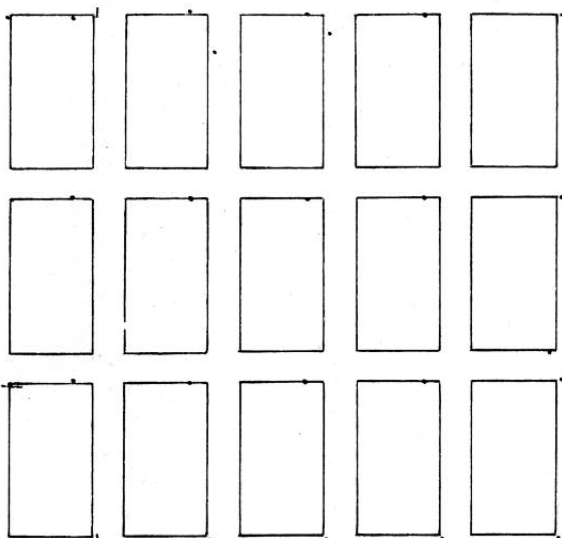
U známek ze středního sloupce poznáme horní (ZP 2) podle slabého bodu nad Č (někdy je nezřetelný), druhou (ZP 5) podle silnější „dvojtečky“ na pravém okraji, třetí (ZP 8) podle bodů na levém okraji, čtvrtou (ZP 11) podle dvojtečky na levém okraji a poslední pátou (ZP 14) podle šikmé čárky mezi Č a E na horním okraji.

Kde domov můj?

1834

Andante con moto.

1934

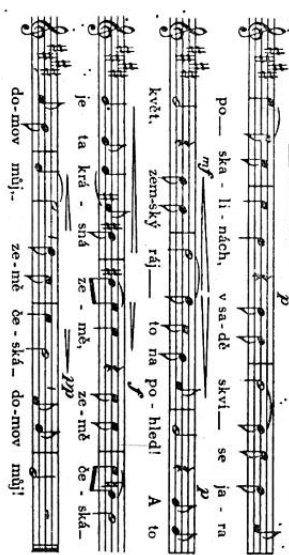
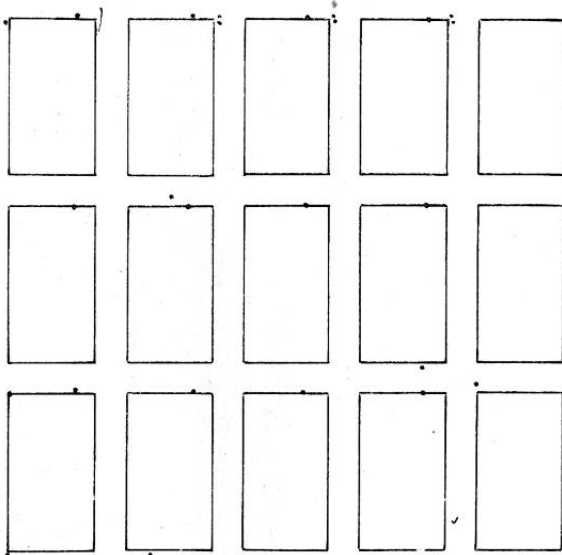
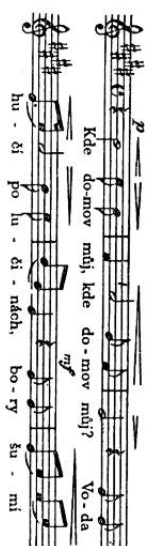
Aršík 1 Kč (originál)

Kde domov můj?

1834

Andante con moto.

1934

Aršík 2 Kč (originál)

Schéma bodů na obou deskách otištěné v publikaci Padělky čs. známek z roku 1963.

Uvedené znaky jsem ověřil na více aršících obou hodnot, přičemž ty vzdálenější od rámečku se mohou někdy ztratit v perforačním otvoru, a ty nejslaběji vytištěné mohou být někdy jen velmi slabě zřetelné, nebo dokonce nezřetelné (v obou případech však jde o řídký jev).

Identifikačních znaků je však ve skutečnosti ještě více, než ty uvedené, a zájemci o ně si mohou sami najít další na zvětšených obrázcích, nebo ještě lépe na aršících, pokud mají možnost je prostudovat.

Způsob provedení tisku se přitom u jednotlivých aršίκů může lišit. Vyskytuje se tisk silnější a slabší (u toho jsou některé rozlišovací znaky méně zřetelné, nebo dokonce nezřetelné) a tisk jasný a řekněme „nejasný“, působící někdy až jako smykový.

jasný tisk

„nejasný“ tisk

Dobrym pomocníkem při identifikaci polí může být i postavení perforačních otvorů, zejména těch výrazněji vychýlených. I k tomu lze použít vyobrazení na předchozí dvoustraně.

Ukázali a popsali jsme tedy identifikační znaky všech 30 polí obou hodnot (15 a 15), teď se zmiřme i o další možnosti specializace. Tou je šířka (formát) obrazu všech známek, která se liší v důsledku různého způsobu (směru) vkládání papíru do tiskového lisu; takové případy známe i z jiných emisí ČSR I.

V katalogu Pofis je tradičně správně uvedeno, že většina známek hodnoty 1 Kč má úzký formát, zatímco většina známek hodnoty 2 Kč má formát široký. Cenové záznamy tuto skutečnost zohledňují, praxe však ukázala, že rozdíl v počtu známek a výskytu aršίκů jednotlivých formátů je na trhu dokonce ještě výraznější, což je samozřejmě třeba promítnout i do jejich katalogových cen. Důležitý údaj – formát obrazu známek – lze přitom snadno a rychle zjistit přiložením šablony, kterou vyobrazujeme na této stránce dole.

Otázka cen známek aršického vydání – i cen vydání archového – si rovněž zaslouží pozornost, už proto, že stejně jako ostatní známky z té doby stojí poněkud ve stínu emisí populárnějších, jakými jsou například ta knihtisková z prvních let Republiky československé. Známky se tehdy těšily velkému zájmu nejen sběratelů, ale i nefilatelistické veřejnosti, která je vnímala jako snadno dostupný symbol obnovené státnosti, takže se jich díky tomu dochovalo značné množství. U emisí z první poloviny 30. let tomu ale bylo jinak. Celosvětová

Velká hospodářská krize i u nás přinesla masovou nezaměstnanost, krachy mnoha podniků a živností, velké ekonomické problémy většiny společností. Lidé měli hlouběji do kapsy, a tak už nenakupovali známky v objemech, jako v minulosti. Ze starých sbírek víme, že většina filatelistů si prostě koupila jednu sérii a ta byla obvykle připevněna nálepkou do alba, takže svěžích známek se mezi sběrateli dochovalo jen málo. Ze stejných důvodů se mnohem střídmeji zásobili i filatelističtí obchodníci. Je proto zřejmé, že emise počínaje Hradý 1932 a konče zhruba Arrasem 1935 se na trhu vyskytují méně, ve srovnání s těmi z následujících let, kdy po ekonomickém zotavení veřejnost ve známkách začala spatřovat předmět spekulace a zdroj snadného výdělku.⁹⁾

Tento menší výskyt známek z první poloviny třicátých let se rychle projevil v cenových záznamech katalogů té doby – například v katalogu Ekstein 1936 stojí nepoužitá série Hradý 18 Kč a o pouhé tři roky později už dvojnásobek, Týř 32,50 vs. 85 Kč, archová série KDM? 3,50 vs. 9 Kč a největší rozdíl vidíme u aršίκů – 110 vs. 1350 Kč. Tento přístup se ale změnil v padesátých až osmdesátých letech, kdy katalogy vydávané státní organizací Pofis (ale i ty v 70. a 80. letech vydané Svazem filatelistů) neodrážely plně ve svých cenách skutečný stav na trhu. Nážorným důkazem toho bylo, že Pofis sice podle svého katalogu prodával, ale tyhle známky prostě neměl – a za podceněné katalogové ceny ani nemohl mít. V novějších katalogích Pofis vydávaných po roce 1995 se sice ceny známek z tohoto údobí poněkud zvýšily, ale ani ty ve vydání z roku 2015 nyní, v době zvýšeného zájmu o známky naší první republiky, nevystihují současné reálné tržní ceny. Proto jsme do tohoto článku zařadili ukázkou z připravovaného nového vydání katalogu Pofis ČSR I, věnovanou emisí KDM? 1934 (naleznete ji na s. 12-13).

O hlavním tématu dnešního článku, aršících KDM? 1934 a známkách z nich, bychom mohli uvést mnoho dalších zajímavostí. Pro popularitu aršίκů to ale udělala už řada autorů před námi, v roce 1969 v srpnové Filatelii například známý sběratel Jiří Nekvasil. Abychom neopakovali už jednou řečené, tento jeho více než půl století starý článek dnes přetiskujeme na s. 10-11.

Samozřejmě je třeba se zmínit i o studijním sbírání celistvostí vyplacených známkami z aršίκů KDM? 1934. To je pole ještě mnohem širší, které vedle uvedené specializace (formát obrazu známek a určení pole, ze kterého pocházejí) umožňuje sbírání podle druhu zásilký (obyčejný dopis v místě a v další přepravě, doporučené, spěšné, R+Ex-, na dobírku, do ciziny a podle destinací, frankatura podle váhy, na ústříchých průvodek a jistě bychom našli i další možnosti), podle druhu frankatury (jednoznámková, násobná, barevná, smíšená), podle data podání zásilký (aršický výšly až 21.12.1934, tedy o čtyři dny později, než vydání archové), roli hraje i skutečnost, zda je známka použita s okrajem ašíku, nebo bez něj. Tohle všechno je rovněž zajímavé téma, které si ale zaslouží samostatný článek. Dnes tedy na následující dvoustraně alespoň několik příkladů.

⁹⁾ Více o tom například v mém článku Nejvzácnější aršík ČSR I ve F7/97.

Formáty obrazu známek aršického vydání

P.T.

Děkujeme Vám srdečně za včasný poukaz předplatného na právě ukončený XIV. ročník Tribuny filatelistů, posíláme Vám jako malý projev vděčnosti dnešní dopis, frankovaný právě vydanou známkou „Kde domov můj?“, z aršíkového vydání, kterého se bude ke skutečnému vyplácení porta jen zřídka užívat. Při této příležitosti dovolujeme si Vás požádat o další přízeň pro Tribunu filatelistů a prosíme, abyste ji v kruhu svých známých doporučil tím, že upozorníte na její výhody a levné předplatné. Sdělte nám lask. adresy filatelistů svého okolí, ochotně jim pošleme ukázkové číslo zdarma. Vám se pak odvděčíme známkovým dárkem, v případě, že si Tribunu filatelistů někdo z Vámi doporučených předplatí.

Děkujeme Vám předem za Vaši ochotu a poručíme se s přáním veselých vánoč a mnoha zdraví v příštím roce.

V dokonale úctě
TRIBUNA FILATELISTŮ

Redaktor Tribuny filatelistů Ervín Hirsch věřil, že známky z aršíků budou v budoucnu hodnotné zejména poštovně upotřebené, a časopis jako dárek svým předplatitelům rozeslal dopisy vyplacené známkou 1 Kč, dokonce s pamětním razítkem KDM.

Suvenýr s razítky z ochoty, na některé byla dopsána adresa. Cena je jen o málo vyšší než cena razítkovaných známek.

Čtyři správně vyplacené dopisy s frankaturou 1 Kč - obyčejný, Ex-, R-, R+Ex-, všechny s dodacími razítky. Na rozdíl od „suvenýrů“ jde o hodnotné, a tedy drahé celistvosti.

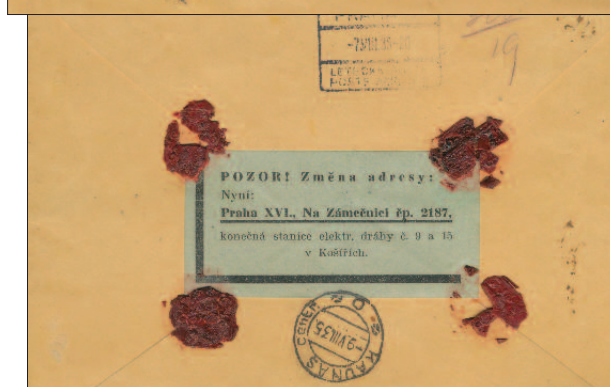
Známky z aršíků pro vzájemnou korespondenci s manželkou používal i znalec R. Gilbert; dvojice hodnotných, správně vyplacených R+Ex- dopisů s dodacími razítky.

Správně vyplacený obyčejný dopis s dolní částí aršíku.

Správně vyplacený úřední obyčejný dopis do Turecka.

Správně vyplacený obchodní letecký R-dopis do Litvy.

Vzácný správně vyplacený R-dopis v místě přepravený potrubní poštou (60 h dopis + 2 Kč R- + 40 h potrubní p.).

Správně vyplacená R-pohlednice jako tiskopis do Gambie (50 h tiskopis + 2,50 Kč R-), známky s odštíženou perforací.

Kdo by z našich sběratelů mezitímlečných známek netoužil mít ve své sbírce dva první aršíky, které sice v pojmech mezinárodní filatelie nejsou žádnými raritami, ale podle cenového záznamu Pojisu stojí v páru 3500 Kčs...

Astí v roce 1924 se objevil v Belgii nový druh poštovní ceny, který byl určen výhradně pro filatelisty — známkový aršík. A kupodivu, jak už to tak bývá, tato novinka se stala pro některé filatelisty světovou módou a vyvolala dokonce nový druh sběratelství, kterým bylo horečné kompletování těchto aršíků v celosvětovém měřítku. Aršíky se počaly vydávat jako houby po dešti, obzvláště, když poštovní správy viděly, že je o tyto výrobky nebývalý zájem. Olchodníci se také samozřejmě velmi rychle přizpůsobili a brzy se objevily a speciální předtiskovaná alba pro tyto sběratelské artefakty, takže pan sběratel měl pouze za úkol sáhnout hluboko do své kapsy, aby naplnil přepychové album v nádherných kožených deskách. Ceny aršíků šly prudce nahoru a na mnoha výstavách byly pak obdivovány sbírky pod názvem „Aršíky z celého světa“. Všechny filatelistské časopisy se hemžily inzertami s nabídkou či poptávkou po vzácných arších z nejrůznějších zemí.

Zpočátku měly známkové aršíky veliký formát bez ohledu na to, zda obsahovaly jednu nebo více známek; bývaly tištěny na silných kartonových papírech a neměly lep, takže jejich použití na dopisech bylo iluzorní. Teprve později některé pošty počaly vydávat aršíky menších rozměrů, které se daly umístit na větší obálky a poslat poštou. Příležitosti k jejich vydání se vždy našlo dost a dost. Někdy to byla celostátní nebo mezinárodní výstava poštovních známek, kdy prodej aršíků kryl její náklady, jindy se našla další příležitost, která měla svým významem posvětit vydávání těchto výrobků, jež museli zaplatit nešťastní sběratelé v zájmu své touhy po kompletnosti dotyčné známkové země, protože k frankování se nehodily a nebyly ani k této primární funkci známek, za které se chtěly vydávat, ani technologicky vybaveny. Některé státy šly tak daleko, že k jedné a téže příležitosti vydávaly hned jakousi „serii“ dvou i více aršíků. Rovněž prodejní ceny aršíků byly mnohdy daleko vyšší, než byla nominální cena vytištěných známek. Seriální sběratelé, znalci i publicisté varovali sběratelskou veřejnost před touto módní horečkou, která po čase, jak už to bývá, počala ochabovat, až se nakonec vytratila.

Ceskoslovenská poštovní správa po nešťastném debaklu s přetiskem POŠTA ČESKOSLOVENSKÁ 1919 byla ve vydávání poměrně seriózní a opatrná. O svůj první aršíkový debut se pokusila značně později. Protože šlo o první pokus, jehož výsledek byl nejistý a pošta neznala dobře smýšlení našich filatelistů v této otázce, byly tyto první aršíky prodávány za nominální cenu, která mimochodem na tehdejší dobu byla velmi vysoká, a svědčil o tom i nízký náklad aršíků, neboť zřejmě pošta měla strach z případného „ležáku“. Měla totiž s neprodanými značnými zásobami dřívějších emisí špatné zkušenosti, protože pražská filatelistská přepážka v Jindřišské ulici nemohla do té doby vyprodat celé série známek, které dnes patří k velmi hledaným a cenově vysoce hodnotným.

Příležitost k vydání prvních čs. aršíků bylo 100. výročí národní hymny „Kde domov můj?“, které připadlo na prosinec 1934, přičemž byla tato akce spojena s vydáním aršíků proto, že se počítalo při distribuci s národním čtením a vlastnictvím filatelistů. Dne 17. prosince byly k tomuto výročí vydány dvě příležitostné známky v hodnotách 1 Kč hnědočervená a 2 Kč modrá, jímž za předlohu sloužila skica Josefa Mánesa k obrazu „Domov“, kterou v rytině upravil Karel Seizinger. Za několik dnů nato vyšly legendární aršíky.

I já jsem jako mladý studentík napochodoval v 9 hodin ráno 21. prosince k okénku dvorany pražské hlavní pošty, abych si zakoupil za těchto nastřádané korunky tyto nádherné aršíky, i když ve mně hraly

JIRÍ NEKVASIL

aršíky Kde domov můj?

smíšené pocity nedůvěry a zvědavosti. Ve dvoraně nebyla žádná dlouhá fronta, která se dnes pravidelně klikatí na stejných místech v době vydání jakéhokoliv naší série s jedinou vázanou hodnotou. U přepážky stál všeho vědu jen pár středních let, jenž na slečně u okénka loudil nějaké to deskové číslo, které v těchto zaslých časech bylo touhou mnoha specialistů našich známek, ačkoli dnes již ani tato věšeň nikoho nezrušuje. Když konečně dosáhl svého, a to trvalo dosti dlouho, slyšel jsem, jak mu slečna nesměle nabídla ony dva velké a krásné aršíky. Pán si je prohlédl, ale když zvěděl cenu, zasmál se a prohodil něco o tom, že to nejsou vlastně žádné známky, když nemají klíč, a že on není blázen, aby vyhazoval takový nekřesťanský obnos. Já si zakoupil dva úplně páry a třesoucí se rukou vysázel závratnou cenu 90 Kč, což slečně zřejmě dosti udělo. Pak jsem se celý rozechvělý odtáhl k nejbližšímu stolku, abych si v klidu prohlédl zbrusu nové aršíky. Ale stále jsem nebyl jist, zda jsem učinil dobře nebo se dopustil nedozírné hlouposti. Byl jsem také zvědav přijde-li pro aršíky ještě někdo. Ale protože se dlouho nikdo neukazoval a slečna za přepážkou se začala nudit, počal jsem se nudit i já a vydal se do ulic. V hlavě se mi honila slova pana reaktora Hirsche o tom, že tyto aršíky budou úplně bezcenné, a tak jsem si říkal, že jsem se právě dopustil té nejpětší hlouposti v mém krátkém životě, protože zkušený sběratel zřejmě aršíky nekupuje, kdežto já mladý kluk jsem neuposlechl moudrého a prozíravého pana redaktora. Doma mi otec ovšem děsně vynadal, když jsem se mu pochlubil svým pochůbným nákupem. Můj otec totiž, dej mu pánbůh věčnou slávu, byl zapřísáhlým nepřitelem filatelie, za což mu dnes děkuji, protože ve mně ukoval (jako každý, kdo druhému něco zakazuje) neznitelný obdiv a lásku k této krásné, ale i mučivé záležitosti, jež slove filatelie.

Tedy, prosím, zdůrazňuji, že první den vydání aršíků „Kde domov můj?“ nebyl žádný filatelistský horror, žádná fronta, žádné strkání, nervozita, žádné sarkastické poznámky na adresu editora a jeho distribučních manýrů, žádné slovní potyčky s nebohými a celkem úplně nevinnými pracovníky Pojisu — tedy nic z toho, co nás oblažuje v téže dvoraně za našich časů.

Ale podívejme se na ty poklady, které jsem si přinesl domů a pro které jsem musel před těmi 35 lety vyslechnout mnoho pohrdlivých poznámek. Na každém aršíku se trochu nad středem skvěl 15blok známek vždy v pěti řadách pod sebou, které byly ozdobovány rámcovým zoubkováním 13/4 x 13. V záhlaví byl nápis Kde domov můj?, a trochu doleji po obou stranách oba slavné letopočty 1834—1934. Pod nimi začínal notový záznam naší hymny včetně textu, který byl ukončen dole pod známkami. Celý tento barevný a kouzelný známkový koberec byl ze tří stran lemován stylizovanými lipovými listy. To vše bylo vyvedeno ve stejné barvě, jakou byly vytištěny i samotné známky. Každý aršík byl v pěkném papírovém obalu s nápisem, který vysvětloval vše.

Jak se později sběratelé ke své hrůze dozvěděli, byl náklad aršíků až podezřele nízký, tedy něco pro tehdejší spekulanty, kterých nebylo málo. Nížeji hodnota byla vydána ve 12 900 kusech, kdežto vyšší — 2 Kč — v nákladu pouhých 9600, což předem určova-

lo počet kompletních párů. Ale kupodivu, ono se pořád nic nedělo, takže jednokorunový aršík byl u prazské filatelistické přepážky vyprodán v březnu 1935, kdežto dvoukorunový o něco dříve.

Zdánlivý nezájem sběratelské veřejnosti o tyto jinak velmi atraktivní aršíky lze vysvětlit několika důležitými momenty. V první řadě to byla určitá nedůvěra velké většiny sběratelů, zvyklých sbírat skutečně známky, k cenám tohoto druhu, obzvláště proto, že aršíky neměly lep. Cena obou aršíků 45 Kčs, byla na tehdejší poměry vysoká. V celém hospodářství doznívaly totiž nepříjemné následky celosvětové hospodářské krize, ze které se svět jen velmi zvolna zotavoval. Ale myslím, že hlavní příčinu měl velmi omdlitavý a odvážný výrok redaktora Ervina Hirsche o těchto arších, který publikoval ve své „Tribuně filatelistů“ č. 24/1934 na straně 278: „... tyto aršíky, ať již neupotřebené nebo znehodnocené barevným či černým razítkem, jsou a budou filatelisticky bez ceny!“ Těm potom, kteří by si přece jenom tyto aršíky zakoupili, doporučoval Hirsch, aby je roztrhali a vyfrankovali. Ovšem na druhé straně zajišťil pro čtenáře svého listu novinkovou službu aršíků, ve které rozeslal subskribentům celkem 1832 párů, a několik tisíc jednotlivých čistých aršíkových známek obou hodnot. Mimo to rozeslal asi 1127 dopisů, které byly frankovány těmito známkami. Když ovšem vyšla na veřejnost nákladová čísla aršíků, jež byly již vyprodány (a dotisk pošta zásadně odmítla), snesla se na Hirschovu hlavu sprška výtčitek filatelistické veřejnosti, která se celkem oprávněně cítila tímto podivuhodným prohlášením starého filatelistického matadora podvedena. Mnozí z těch, kteří si sice aršíky koupili, ale podle Hirschovy rady je vyfrankovali, se připojili k postíženým. Veškerý tehdejší filatelistický tisk se pustil do Hirsche a vyčítal mu, že svojí informací, která se ukázala úplně mylnou, poškodil zájmy našich filatelistů. Vznikly z toho ostré polemiky mezi Hirschem v Tribuně, který se bránil, jak mohl a mezi Filatelistickou revui a Českým filatelistou. Hirsch byl dokonce vážně podezírán, že svojí úmyslně chybnou a omdlitavou referencí nahrál skupině spekulantů, kteří si nakoupili větší zásoby a šli s Hirschem „na půl“. Hirsch se snažil odvrátit hněv postížených filatelistů, ale úplně se mu to nepodařilo a mnoho našich filatelistů mu tento kousek nikdy neodpustilo. Náda byla stále bojojnější, protože meztím ceny aršíků šly nezdárně nahoru. Napřed se prodávaly za 120 Kč, pak za 200 Kč a 300 Kč a v době znehodnocené protektorátní měny se fidele transakce realizovaly v rozmezí 50 až 60 tisíc korun za pár.

I já, nešťastník, jsem podle Hirschovy rady roztrhal a vyfrankoval jeden pár aršíků, kdežto druhý jsem si zařadil do sbírky jako památku na tyto pohutě časy. Opravdu je podivné, proč Hirsch, jehož dobré styky s tehdejšími vedoucími pracovníky naší pošty byly veřejně známy, se dopustil takové chyby při hodnocení situace kolem vydání našich prvních aršíků a dovolil si ještě k tomu takové kategorické odsouzení. Dnes už se asi těžko někdo doví, jaké bylo skutečné pozadí aféry aršíků „Kde domov můj?“, ale stalo se, že bojovný Hirsch získal ke svým čteným nepřátelům nové, tentokrát z řad drobných sběratelů.

Rovněž to, že mnoho aršíků roztrhala nejen redakce Tribuny, ale i sběratelé, způsobilo, že se počet kompletních párů ještě více snížil. Myslím, že o číslu, se kterým je při jejich hodnocení nutno počítat.

Tento „run“ okolo aršíků „Kde domov můj?“ zůstal v živé paměti všech, takže jakmile se objevily zprávy, že k Celostátní výstavě poštovních známek BRATISLAVA 1937 budou vydány aršíky, mnoho lidí (hlavně obchodníků, šibřů i spekulantů) si slibovalo, že tentokrát si dají pozor a nenechají se zaskočit a oblažnou! Proto všichni ti, kteří se bláhově domnívali, že na nových arších zbohatnou, subskribovali tyto aršíky, kde se dalo. Mnozí i na několika místech. Někteří si dokonce na tyto „transakce“ vypá-

čili značné částky peněz. Ale pošta vydala těchto aršíků skoro 850 tisíc kusů a každý subskribent byl v plném počtu uspokojen. Ještě dnes po více než 30 letech dostanete tyto druhé aršíky za zlomek katalogové ceny. Jaký byl konec tohoto druhého aršíkového dobrodružství, nemusím snad ani vykládat.

Všem bylo velmi brzy jasné, že naše první aršíky mají zaručený trvalý cenový vzestup, takže se také brzy objevily první padělky, a to jak celých aršíků, tak i jednotlivých použitých známek. Padělky byly zhotoveny v tiskárně J. Hrdiny v Praze na Smíchově již v roce 1938. Originál je tištěn ocelotiskem z plochých desek, kdežto padělky hlubotiskem. Padělané byly i obaly aršíků. Pro zkušeného sběratele je padělek od originálu k poznání na první pohled, ovšem nejlepšími rozeznávacími znaky jsou barevné body na aršíku, kterými se originál liší od padělku. Vše, co musíte při určování pravosti vědět, naleznete ve výborné knize autorského kolektivu ing. Jana Karáska, Zdeňka Kvasničky a Břetislava Paulička: Padělky československých známek, Pojis 1963. Za dosti nebezpečné, hlavně z psychologického hlediska lze považovat použité kusy, protože u těchto často bdělost a opatrnost sběratele značně polevuje tím, že známka je razítkována, takže se zdá pravděpodobné, že vykonala svoje poslání a tedy měla by být prava. Padělatel sestříhal u obyčejných archových obou hodnot zoubkování až po okraj známkového obrazu a takto upravené kusy lepil na silný kartonový papír. Aby dosáhl splnutí původní známky s podložkou, používal lisu a razítko pak klidně dokreslil. Tímto způsobem byly padělané obě hodnoty.

Naše první aršíky „Kde domov můj?“ zůstanou vždy atraktivními kusy z pozdějšího období naší meziválečné filatelie a pro svůj malý náklad budou chybět mnoha sběratelům ve sbírkách. Ovšem to se ve filatelii stává častěji a přesto nás to neodradí od naší zábavy.

Tolik tedy k aršíkům Jiří Nekvasil. V článku zmiňuje znalce Ervina Hirsche, redaktora časopisu Tribuna filatelistů, a jeho vyjádření k aršíkovému vydání. Hirschovi mnoho sběratelů dodatečně zazlávalo, že je odradil od nákupu aršíků, které několik let po vydání dosahovaly na trhu mnohonásobnou cenu. Zejména v protektorátní antisemitské atmosféře se šířily fámy, že Hirsch proti aršíkům vystupoval, a přitom je sám nakupoval a na této spekulaci vydělal. Pravda však bude mnohem prostší. Hirsch vydání aršíků odmítal jako ryzí spekulaci pošty, vždyť 45 korun, které tehdy stály, na dnešní peníze představovalo zhruba tisícikorunu, tedy obnos nezanedbatelný, zejména v době doznívající hospodářské krize. Prostě se postavil na stranu drobných sběratelů. Jak se však zanedlouho ukázalo, byl to marný boj. Ve své a Frankové monografii Československé známky o tom v napsal:

„Filatelisticky dlužno považovat aršíky za čistě spekulativní, určené jen k zvýšení příjmů pošty. Celková úprava aršíků i okolnost, že známky nebyly opatřeny klíhem, měla za účel znesnadnit jejich poštovní upotřebení. Přes to byly aršíky opatřovány privátně klíhem a bylo jimi v prvním čtvrtletí roku 1935 ojediněle frankováno. Tyto známky, upotřebené zejména na dopisech, budou nesporně patřiti k hledaným, právě tak, snad i hledanější, budou známky neupotřebené, jelikož již v březnu 1935 byly oba aršíky téměř současně vyprodány, neboť jejich náklad byl poměrně velmi malý (dle nezaručených zpráv pouze 10.000 kusů každé hodnoty) při čemž v rukou obchodníků nejsou větší zásoby.“

Čas prostě ukázal, že Hirschův idealistický přístup neměl šanci uspět proti tržní praxi.

1934, 17. 12. / 21. 12. 100. výročí vzniku písně Kde domov můj?

□ a □ K. Seizinger (podle kresby J. Mánesa); úprava archová (vyšla 17.12.) a aršíková (vyšla 21.12.).

J. Mánes, skica
k obrazu Domov

Archová úprava: OTR; TF 2 x 100 + 40KN (TD 5 x 20 ZP + 2 x 20KN); ŘZ 9 3/4; papír obyčejný s lepem.

		**	*	○	**	*/**	○	✉	✉	✉	△
281	1 Kč fialová.....	15	3	1,50	100	50	15	10	50	10	50
282	2 Kč modrá.....	45	9	2,50	300	150	35	40	300	25	70
	Řada (2)	60	12	4	400	200	50				

Cena (*) = 25 % z ceny *. Cena celistvostí, jejichž frankatura neodpovídá pošt. tarifu platnému v době odeslání = cena ○ známek + 20 %.

ZNÁMKY S KUPONEM

(pozor na opravený lep!)

		**	*	○	✉	**	*/**	○
levým (L)								
281K	1 Kč	200	70	350		500	350	170
282K	2 Kč	250	100	450		700	500	250
	Řada (2)	450	170			1.200	850	420
pravým (P)								
281K	1 Kč	900	350	1.200		1.900	1.300	750
282K	2 Kč	400	150	500		1.100	700	350
	Řada (2)	1.300	500			3.000	2.000	1.100

Uvedené ceny platí pro známky a bloky s kuponem/kupony a okrajem PA. Rohové (LH, PH, PD) - cena + 10 %.

Cena známek pouze s kuponem, ale bez okraje PA je o 70 % nižší, cena bloků o 50 %.

ZKUSMÉ TISKY

Otisky původních rytin obou hodnot v různých barvách na lístku papíru (*) (cena á 3.500 Kč).

DESKOVÁ ČÍSLA

U obou hodnot číslice 1nebo1A v levém kuponu vedle 96. ZP (levý dolní roh PA).

	Kč	DČ	**	*	○	✉	**	*/**	○
281	1	1	200	80	70	400	500	350	250
		1A	200	80	70	400	500	350	250
282	2	1	250	100	80	500	700	500	350
		1A	250	100	80	500	700	500	350

Ceny platí pro známky a bloky známek s DČ a příslušnými okraji PA; bez levého okraje je cena známek nižší o 70 %, bloků o 50 % (bez dolního okraje o 30 %).

Poznámka: Často se vyskytují obálky či různé upomínkové listy s vylepenou kompletní řadou orazítkovanou z ochoty pamětním razítkem (cena = hodnota ○ známek + cena ○).

Platnost: do 15. 3. 1937.

Náklad: 281 15 630 000 282 2 270 000

ROZLIŠENÍ ZNÁMEK Z ARCHU A Z ARŠÍKU (1 : 1)

Archové vydání
menší rozměr známky
hrubší zoubkování
slabý papír (s lepem)

Aršíkové vydání
větší rozměr známky
jemné zoubkování
silný papír bez lepu

Aršíková¹⁾ úprava: OTp; TF 1 AP (TD 3 x 5 ZP, s ozdobně potištěnými okraji aršíku); RZ 13 1/4 : 13; papír měkký silný (kartonový) bez lepu; rozměry aršíků 173 x 284 mm (úzký formát obrazu známek) nebo 174 x 283 mm (široký formát obrazu známek), rozměr mírně kolísá.

DESKY NA ARŠÍKY

Aršíky byly poštou prodávány vložené v kartonových deskách béžové barvy s modrým potiskem (cena desek 400 Kč).

Známky z aršíků

nejlevnější varianta		(*) ²⁾	(*) ³⁾	○
283	1 Kč hnědočervená...	100	60	50
284	2 Kč modrá.....	400	240	180
	Řada (2)	500	300	230

A - úzký formát (30 x 17,2 mm)⁴⁾

283	1 Kč hnědočervená...	100	60	50
284	2 Kč modrá.....	600	350	250

B - široký formát (30,5 x 17 mm)⁴⁾

283	1 Kč hnědočervená...	150	90	70
284	2 Kč modrá.....	400	240	180

Aršíky - nejlevnější varianta	(*) ²⁾	(*) ³⁾	○	✉
A283 15x 1 Kč hnědočervený	4.000	3.000	5.000	15.000
A284 15x 2 Kč modrý.....	18.000	13.000	20.000	35.000
Řada (2)	22.000	16.000	25.000	

A - úzký formát známek (rozměr aršíku cca 173 x 284 mm)

A283 15x 1 Kč hnědočervený	4.000	3.000	5.000	15.000
A284 15x 2 Kč modrý.....	20.000	15.000	25.000	38.000

B - široký formát známek (rozměr aršíku cca 174 x 283 mm)

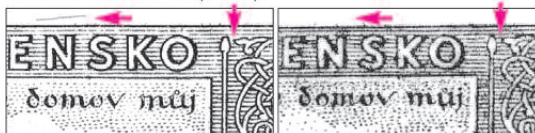
A283 15x 1 Kč hnědočervený	4.500	3.500	6.000	17.000
A284 15x 2 Kč modrý.....	18.000	13.000	20.000	35.000

JAKOST ARŠÍKŮ

Uvedené ceny se vztahují na obvyklou standardní jakost. Cena skutečně **luxusních** aršíků je však vyšší - až 40.000 Kč za pár. Pozor - papír aršíků je velmi náchylný k poškození! Pro svůj velký rozměr se aršíky (zejména na výšku) nevešly do většiny tehdy používaných filatelistických alb, a proto bývaly často seřizovány. Cena aršíků menších rozměrů je až o 50 % nižší. Cena aršíků s výraznější poškozenými okraji = cena známek v nich obsažených.

PADĚLKY KE ŠKODĚ SBĚRATELŮ

Vyskytují se poměrně zdařilé padělky aršíků i známek z nich provedené tiskem z hloubky na silném nažloutlém papíru. Od pravých známek se liší řadou detailů, např. nepřerušenou linkou v pravém horním ornamentu (u obou hodnot) či chybějící čárkou nad písmenem N v názvu státu (u 2 Kč).

pravé známky

u 1 i 2 Kč linka přerušená,
u 2 Kč čárka nad N

padělky

u 1 i 2 Kč linka nepřerušená,
u 2 Kč bez čárky nad N

Vyskytují se i padělky původních kartonových desek na aršíky, jejichž potisk je oproti pravým deskám tmavší a hrubší.

¹⁾ Vydání aršíků bylo ve Věstníku MPT oznámeno jako vydání „grafických listů“ a některé zahraniční katalogy je dosud jako aršíky neuvádějí.

²⁾ Bez stopy po nálepce.

³⁾ Se stopou po nálepce (u aršíků na okraji), ale bez poškození papíru (v případě poškození papíru cena nižší o 50 - 90 % podle rozsahu poškození, u aršíků až jen cena známek).

⁴⁾ Rozměr obrazu známky (k identifikaci můžete použít PolisEtlon D).

Cena celistvostí, jejichž frankatura neodpovídá pošt. tarifu platnému v době odeslání = cena ○ známek + 20 %. Obálky a upomínkové listy s pamětním razítkem (cena = hodnota ○ známek + 5 %).

Platnost: do 15. 3. 1937.

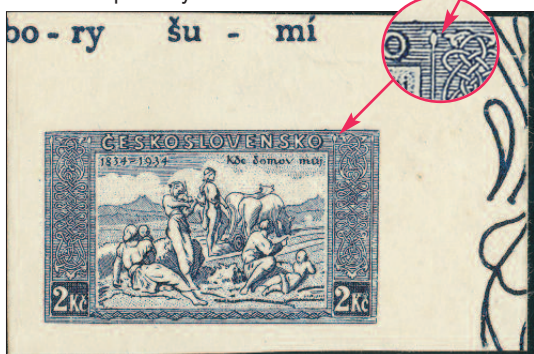
Naklad: A283 12 900 aršíků A284 9 600 aršíků

A na úplný závěr ještě několik drobností a zajímavostí, které se nevešly do předchozích částí článku.

Mezi sběrateli se občas vyskytne tvrzení, že známky z aršíků existují i nezoubkované. Důkazem mají být celistvosti na nichž je jasně vidět, že známka před orazítkováním neměla perforaci. Ve skutečnosti však jde o známky, kterým odesilatelé odstříhli zoubkování, což umožnily výrazně širší okraje aršíkového vydání, ve srovnání s vydáním archovým (obr. i na s. 9 dole).

S nezoubkovanými známkami jsme se sice setkali, šlo však o padělky ke škodě sběratelů.

A když už jsme u padělků, vyvrátíme další mýtus, a sice, že otisk poštovního razítka je důkazem pravosti známky. Ve skutečnosti existují i razítkované padělky, a to s otiskem razítka pravého z ochoty nebo přehlédnutím pošty, nebo s otiskem razítka padělaného.

Doloženy jsou dokonce celistvosti vyplacené padělky, a pokud byly skutečně přepraveny, šlo by vlastně o padělky použité ke škodě pošty.

Aršíky po svém vydání nešly zpočátku moc na odbyt. Pošty a jejich pracovníci byli úkolováni, aby je zákazníkům aktivně nabízeli, do prodeje byli zapojeni dokonce i listonoši. Některé pošty si odbyly známek z aršíků zjednodušily tím, že je vylepovaly na průvodky, což nepochybně nebyl záměr vydavatele. Dělo se tak ale jen zřídka a zřejmě proti poštovním předpisům, takže ústřížky s takovou frankaturou se vyskytují jen vzácně.

Vzácný ústřížek peněžní průvodky do ciziny.

O známkách z aršíků Kde domov můj? 1934 by šlo napsat ještě mnoho dalšího, a třeba se k tomu v budoucnu i dostaneme. Už teď totiž mohu říci, že jsem si je při shromažďování podkladů velmi oblíbil – vlastně stejně, jako kdysi Ladislav Dvořáček, k jehož jubileu tento článek vznikl.